

Insteek van het HVP

Begrijp ik het goed dat Nederland, een van de rijkste landen, zich sterk maakt voor subsidie voor plannen die toch al klaarliggen en waarvoor al budget is vrijgemaakt, dus dat eventuele toekenning van de subsidie geen verschil maakt op het terrein waar de subsidie nominaal een stimulans voor is en netto alleen maar een geldstroom oplevert vanuit de armere landen, via de subsidiepot, naar Nederland? Beetje beschamend en schadelijk voor het imago van de Nederlandse politiek.

Maar goed, ik waardeer de transparantie. Het zijn niet de geringste kwesties die hier de revue passeren, dus ik maak graag gebruik van de gelegenheid om te reageren.

Transparantie

Herstel- en veerkracht begint met goede samenwerking, en de basis daarvoor wordt gevormd door een goed functionerend stelsel van informatiestromen. Ik ben dan ook aangenaam verrast door wat ik lees bij "Maatregel P2H1: Informatiemanagement Overheid (Open op Orde/Wet Open Overheid)", in het bijzonder door

"In een 'beslisnota' zijn de overwegingen, alternatieven, relevante feiten en risico's ambtelijk op een rij gezet voor de bewindspersoon. Door het openbaar maken van deze nota's wordt op een toegankelijke en compacte wijze inzicht geboden in de afwegingen en betrokken belangen bij de besluitvorming."

en

"Visie is dat alle relevante documenten voor een ieder eenvoudig toegankelijk zijn."

Ik zie de relatie tussen regering en kiezer als die tussen arts en patiënt: de kiezer brengt, bij monde van de volksvertegenwoordiging, een kwestie (bijvoorbeeld "pijn in de huisvestingszone") ter sprake, de regering zet, allicht geholpen door allerlei experts, de behandelingsmogelijkheden en de te verwachten effecten (wenselijke en bijwerkingen) ervan op een rij, de volksvertegenwoordiging beslist namens de kiezer welke behandeling het wordt en de regering werkt, allicht geholpen door experts, de details waaraan weinig te kiezen valt uit. In de 'beslisnota' komt dit alles samen, dus het is een kleine stap voor automatiseerders maar een gigantische sprong vooruit voor de democratische samenleving als dit soort documenten voortaan voor eenieder eenvoudig toegankelijk zijn.

Langetermijnvisie

Het woord "visie" komt opvallend weinig in het HVP voor. Moet ik daaruit afleiden dat niet alle voorstellen in het HVP geworteld zijn in een onderliggende visie? Ik maak me daar wel een beetje zorgen over als ik bijvoorbeeld onder "Maatregel P2I7: Quantum" de zin "Door quantumtechnologie kunnen er in de toekomst mogelijk veel veiligere netwerken en communicatie tot stand gebracht worden" lees. Heeft niemand zich gerealiseerd dat diezelfde quantumtechnologie juist een geschenk uit de hemel kan zijn voor hackers? Het is zeker belangrijk om met dit soort ontwikkelingen bij te blijven, maar ze nog eens extra aanjagen lijkt mij niet slim.

Daarbij: de rekenkracht van quantumcomputers mag dan tot de verbeelding spreken, bij mijn weten is het uit de aard der zaak zeer lastig om vraagstukken te formuleren waaraan met deze apparatuur valt te rekenen. Willekeurige getallen genereren is zo ongeveer het enige wat ze vooralsnog beter kunnen dan "klassieke" computers. Dus als ze er op zekere dag zijn, wat is dan de meerwaarde ervan in het dagelijkse leven, buiten de bescherming die ze hopelijk bieden tegen kwaadwillenden die over dezelfde technologie beschikken?

Als je toch goede sier wilt maken met toegepaste natuurkunde ligt het meer voor de hand om onder "Pijler 1: Groene transitie" te investeren in de verdere ontwikkeling van kernfusie. Ik vind het bizar dat hier in het hele document niet over wordt gerept. Zeker, het is een kostbaar traject zonder garantie dat het ooit wat gaat opleveren, maar ook is er een reële kans dat het uiteindelijk wel gaat lukken en voor toekomstige generaties essentieel wordt. Op zijn minst had ik uitleg verwacht waarom dit onderzoeksterrein in de ogen van de regering geen subsidie waard is.

Lessen uit de pandemie

Bij "Pijler 5: Gezondheid en economische, sociale en institutionele veerkracht" valt de speciale aandacht voor de zorgsector op. Vanwaar deze bijzondere positie? Zeker, de COVID-19-pandemie heeft een aantal verbeterpunten op dit vlak aan het licht gebracht, maar in een herstel- en veerkrachtplan verwacht ik meer diepgang dan dat. Ook buiten de zorg had de samenleving moeite zich aan de nieuwe omstandigheden aan te passen.

In maart 2020, toen de aantallen besmettingen explosief stegen en de schrik er goed in zat omdat het allemaal nieuw en onbekend was en het uitsterven der mensheid een denkbare uitkomst leek, hielden genoeg mensen zich aan de anderhalve-meterregel en nog wat simpele maatregelen om het tij te keren. Binnen een maand was de stijging omgezet in een daling. Die simpele maatregelen werken dus heel goed.

Het lastige is alleen dat iedereen zich ook echt aan die simpele maatregelen moet houden. Naarmate het langer ging duren en er meer manieren bekend werden om te denken dat het allemaal wel meeviel, nam de bereidheid om mee te werken af. De besmettingscijfers namen weer toe, en daarmee groeide ook de overtuiging dat het niet nodig is om je aan die simpele maatregelen te houden, omdat ze toch niet werken. Dus kwamen er steviger maatregelen, die echter ook niet opgewassen bleken tegen, dus voeding gaven aan, de overtuiging dat ze toch niet werken.

Veerkracht genoeg zou ik zeggen, alleen richtte die zich tegen de brenger van de onaangename boodschap en lukte het niet er een constructieve richting aan te geven. En dat brengt mij weer bij het belang van maatregel P2H1. Als mensen de achtergrond van bepaalde keuzes begrijpen, hebben ze er meer begrip voor of is een gerichtere dialoog mogelijk over mogelijke verbeterpunten. Zo kweek je draagvlak, vertrouwen en uiteindelijk een goede samenwerking.

Daarbij: door mensen te betrekken bij de keuzes die hen aangaan, geef je ze extra kansen om zich maximaal te ontplooien. Ook dat versterkt de herstel- en veerkracht van de samenleving als geheel.

Een eerlijke plek op de welvaarts ladder

Een ander belangrijk aspect waarover ik bij pijler 5 niks lees, is herbezinning op de relatie tussen werk en inkomen. Waar het in andere tijden gebruikelijk was om pechvogels die, door welke oorzaak ook die ze niet zelf in de hand hebben, minder productief zijn dan anderen een lager plekje op de welvaarts ladder toe te delen, ging het onderscheid tussen "vitale" en andere beroepen gepaard met financiële maatregelen om de enorme groep nieuwe pechvogels niet te laten vallen. Ook is gebleken dat al die mensen die noodgedwongen ineens aan de kant zaten maar al te graag weer aan het werk wilden. Conclusie: lanterfanters zijn niet zo talrijk als de overheid schijnt te denken. Alle redenen om te heroverwegen hoe met de klassieke pechvogels om te gaan.

Een uitkeringsgerechtigde menselijk behandelen en zijn of haar afhankelijkheid van de staatskas minimaliseren gaan heel goed samen. Juist mensen met een beperking willen maar al te graag ondanks die beperking nog iets van het leven maken. Het veelgebruikte woord "activeren" als het gaat om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt is dan ook stigmatiserend.

Uitgangspunt zou moeten zijn, naast het principe dat werken moet lonen, dat een "gemiddeld" welvaartsniveau haalbaar moet zijn voor iedereen die doet wat in redelijkheid van de persoon gevraagd kan worden. Het gaat niet aan om mensen te straffen voor een beperking waar ze niet om hebben gevraagd.

In dit verband vind ik het teleurstellend dat in het voorliggende herstel- en veerkrachtplan wel aandacht is voor het pensioenstelsel (maatregel P5H1) maar niet veel breder wordt gekeken naar de lappendeken aan uitkeringen, toeslagen, inhoudingen en belastingen die in de loop der tijd in elkaar is gezet om alle lusten en lasten van de welvaart een beetje eerlijk te verdelen. Eén doel, duizend etiketjes om dat doel te benoemen en evenveel instrumenten om dat doel te bereiken maar die door allerlei discontinuïteiten en niet-lineaire verbanden elkaar in de weg zitten.

Op de keper beschouwd zijn er maar een beperkt aantal parameters die een mens zelf in de hand heeft en die de positie van die persoon op de welvaarts ladder bepalen. Hoeveel we iemand gunnen is in goede benadering lineair van die parameters afhankelijk, zij het dat de precieze formule van persoon tot persoon kan verschillen. Daar moet iets mee te doen zijn dat simpeler is dan de huidige lappendeken aan uitkeringen et cetera.

Om terug te komen op maatregel P5H1, de pensioenen: je kunt nog zoveel regelen op het financiële vlak, uiteindelijk draait economie niet om geld maar om de goederen en diensten die samen de welvaart vormen. Als er te weinig werkenden zijn om voor iedereen genoeg voedsel te produceren, of als door klimaatverandering levensvormen uitsterven die we gewend zijn te eten, heeft de hele bevolking een probleem. Een goed pensioenstelsel verandert daar niets aan.

De belangrijkste vraag is welke plek op de welvaarts ladder we een individuele gepensioneerde of wie ook gunnen: "gemiddeld", een of twee treetjes hoger, of juist lager. Is die vraag eenmaal voor iedereen beantwoord, dan is het een kwestie van rekenen hoe je de geldstromen om alles heen moet plooiën zodat elke burger, en in het bijzonder elke gepensioneerde, daadwerkelijk op de plek op de welvaarts ladder belandt of blijft die we die persoon gunnen. Als dan ook nog de spreiding rondom het "gemiddelde" welvaartsniveau groot genoeg is om werken lonend te doen zijn maar ook weer te klein om van een echte, onoverbrugbare kloof tussen arm en rijk te spreken, zijn al veel factoren weggenomen die nu nog goede samenwerking en daarmee herstel- en veerkracht van de samenleving in de weg staan.